

2023-08-21

Dalyvavimui akademinėje bendruomenėje taikomi amžiaus ribojimai atskirose Europos Sąjungos valstybėse narėse

Specializuotoje literatūroje įvardijamos tokios darbo, sulaukus senatvės pensinio amžiaus, tęsimo priežastys kaip didesnis finansinis saugumas, teigiamas poveikis sveiko gyvenimo būdo išlaikymui ir tęstinė asmenybės raida. Be to, moksliniai stebėjimai yra atskleidę pagyvenusių žmonių polinkį išlaikyti savo įprastinę dienotvarkę, dalyvavimą gyvenimo eigoje pažintose, pamėgtose socialinėse grupėse. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija 2022 m. švietimo padėties apžvalgoje įvardijo ir tokį akademinės bendruomenės ypatumą, savaip pakoreguojantį požiūrį į senatvės pensiją, kaip ilga trukmė kompetencijoms ir profesionalumui įgyti, pasišventimas savo darbui ir vėlesnis įsitvirtinimas pareigų hierarchijoje, palyginti su kitų profesijų darbuotojais. Dėl šių priežasčių nemaža dalis akademinės bendruomenės narių tęsia savo darbinę veiklą ir sulaukė senatvės pensinio amžiaus, o nacionalinis reglamentavimas suteikia jiems įvairios trukmės galimybę tam tikram laikui savo darbą pratęsti, tame tarpe, pavyzdžiui, profesoriams, įgijus emerito statusą. Europos Sąjungos valstybėse narėse akademinės bendruomenės narių senatvės pensijos amžiaus ribojimo įvairovė priklauso nuo statuso (valstybės tarnautojų ar dirbančių pagal darbo sutartis), universiteto autonomijos teikiamų galimybių.

Šiame darbe supažindinama su Airijos, Austrijos, Bulgarijos, Estijos, Čekijos, Latvijos, Lenkijos, Portugalijos, Prancūzijos, Rumunijos, Slovakijos, Slovėnijos, Suomijos, Švedijos, Vengrijos ir Vokietijos teisės akty, universitetų statutų nuostatomis dėl akademiniam personalui taikomų amžiaus ribojimų darbui aukštosiose mokyklose.

Airija

Per pastaruosius 20 metų Airijoje priimti keli įstatymai, reformavę viešojo sektoriaus darbuotojų, įskaitant aukštosiose mokyklose dirbančius asmenis, pensijų sistemas ir paveikę jų senatvės pensijos amžių. Dėl šių reformų susidarė trys akademinio personalo kategorijos, kurioms taikomas skirtingas atsistatydinimo dėl amžiaus (išėjimo į pensiją) reglamentavimas.

Iki 2004 m. kovo 31 d. įsidarbinusiems akademiniam darbuotojams taikomas bendrasis 65 metų privalomo atsistatydinimo amžius, tačiau jie turi galimybę išeiti į pensiją nuo 60 metų, jos nesumažinant¹. Kai kuriose aukštosiose mokyklose taikomos tam tikros šio reglamentavimo išimtys, pavyzdžiui, dviejuose universitetuose, sulaukus 65 metų, privaloma atsistatydinti artimiausią rugsėjo 30 d. ir nėra išankstinės pensijos be sumažinimo pasirinkimo galimybės. Kai kuriuose universitetuose maksimalus atsistatydinimo amžius iki 2004 m. kovo 31 d. įsidarbinusiems asmenims gali būti nukeltas iki 70 metų.

Nuo 2004 m. balandžio 1 d. iki 2012 m. gruodžio 31 d. pirmą kartą įsidarbinusiems ar į tarnybą viešajame sektoriuje po pertraukos grįžusiems aukštojo mokslo darbuotojams nustatytas 65 metų senatvės pensijos amžius ir kartu panaikintas reikalavimas atsistatydinti sulaukus tam tikro amžiaus.

¹ Galimas dar ankstesnis atsistatydinimas (iki 10 metų, tai yra, nuo 50 metų amžiaus), tačiau tada pensija mažinama.

Galimybė atsistatydinti ir gauti sumažintą išankstinę pensiją šiai darbuotojų kategorijai numatyta nuo 55 metų amžiaus.

2013 m. sausio 1 d. ir vėliau naujai įsidarbinusiems ar į tarnybą viešajame sektoriuje po pertraukos grįžusiems aukštojo mokslo darbuotojams taikoma Bendroji viešosios tarnybos pensijų sistema (angl. *Single Public Service Pension Scheme*). Jos dalyviams minimalų senatvės pensijos amžių numatyta laipsniškai didinti nuo 66 iki 68 metų, priklausomai nuo bendrojo socialinio draudimo senatvės pensijos amžiaus² pokyčių, o naujai įsidarbinusiems asmenims vėl nustatytas maksimalus atsistatydinimo amžius (70 metų).

Pažymėtina, kad penkiuose Airijos universitetuose istoriškai veikė skirtingos pensijų sistemos, kuriose buvo nustatytas ir nevienodas jų darbuotojų atsistatydinimo amžius. 2009–2010 m. valstybė perėmė šias sistemas ir nutraukė naujų dalyvių priėmimą, tačiau jos su visa įvairove tebetaikomos anksčiau prie jų prisijungusiems asmenims³.

Austrija

Universitetų įstatyme⁴ nustatyta, kad universiteto nariai yra studentai, moksliniai bendradarbiai, akademinis ir kūrybinis personalas, neakademiniai darbuotojai (administraciniai, techniniai darbuotojai ir pan.), neetatiniai docentai, profesoriai emeritai, išėję į pensiją universiteto profesoriai (vok. *die Universitätsprofessorinnen und Universitätsprofessoren im Ruhestand*) (94 str. 1 d.). Universiteto profesorius rektoriaus sprendimu (įvykdžius atrankos procedūrą) įdarbinamas neterminuotam ar terminuotam laikotarpiui (97 str. 1, 3 d.). Mokslinius bendradarbius, kūrybinį personalą, kaip ir dėstytojus, atitinkančius nustatytus kvalifikacinius reikalavimus, universitetas įdarbina neterminuotam ar terminuotam laikotarpiui (100 str. 1 d.). Nuo 2004 m. sausio 1 d. visi naujai forminami darbo santykiai Austrijos universitetuose yra grindžiami Darbuotojų įstatymo⁵ nuostatomis, kaip tai nurodyta Universitetų įstatymo 108 straipsnio 1 dalyje.

Europos švietimo sistemų ir politikos informacijos tinklo „Eurydice“ pateiktame Austrijos tvarkos apraše nurodyta, kad taikomųjų mokslų universitetų, pedagoginių universitetinių koledžų bei kitų universitetų dėstytojams taikomos Bendrojo pensijų įstatymo⁶ nuostatos. Pensinis amžius šalyje yra 65 metai vyrams ir 60 metų moterims (nediskriminavimo tikslais suvienodinant pensinio amžiaus ribą abiejų lyčių asmenims, iki 2033 m. senatvės pensinis amžius moterims laipsniškai didinamas iki 65 metų)⁷.

Profesorių emeritų ir į pensiją išėjusių universitetų profesorių nesieja aktyvūs darbo santykiai su universitetais, tačiau išlaikoma teisė tęsti dėstymą ir egzaminuoti (Universitetų įstatymo 104 str.).

Bulgarija

² Kol kas šis amžius yra 66 metai.

Citizens Information. State Pension (Contributory):

<https://www.citizensinformation.ie/en/social-welfare/social-welfare-payments/older-and-retired-people/state-pension-contributory/>

³ *European Commission. Eurydice. Ireland. Conditions of service for academic staff working in higher education. Retirement and Pensions:*

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/ireland/conditions-service-academic-staff-working-higher-education>

⁴ *Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Universitätsgesetz:*

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20002128>

⁵ *Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Angestelltengesetz:*

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10008069>

⁶ *Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Allgemeines Pensionsgesetz:*

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20003831>

⁷ *Eurydice – Austria:*

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/austria/conditions-service-academic-staff-working-higher-education>

Aukštojo mokslo įstatyme⁸ nustatyta, kad aukštosios mokyklos akademinį personalą sudaro habilituoti dėstytojai – docentai ir profesoriai, taip pat nehabilituoti dėstytojai – asistentai ir vyriausieji asistentai (48 str. 1, 2 d.). Akademinį personalą su universitetu saisto Darbo kodeksu reglamentuojami darbo santykiai (56 str. 1(1) d.).

Darbo kodeksas⁹ nustato, kad darbdavys gali nutraukti darbo sutartį, laikydamasis rašytinio perspėjimo laiko terminų, kai profesorius, docentas ar mokslų daktaro laipsnį turintis asmuo sulaukia 65 metų amžiaus, išskyrus išlygas, įtvirtintas Aukštojo mokslo įstatymo pereinamųjų ir baigiamųjų nuostatų 11-ame paragrafe (328 str. 1(10) d.).

Pagal Aukštojo mokslo įstatymo pereinamųjų ir baigiamųjų nuostatų 11 paragrafą, aukštosios mokyklos pirmininkaujančios tarybos ir pagrindinio struktūrinio padalinio ir / ar filialo tarybos siūlymu, Akademinei tarybai priėmus sprendimą, darbo sutartys su habilituotais fakulteto nariais, užimančiais profesorių pareigas, gali būti pratęstos vieneriems metams, bet ne ilgiau kaip 3 metams po to, kai sukanka senatvės pensijos amžius, kaip nustatyta Darbo kodekso 328 straipsnio 1(10) dalyje. Atitinkamai, su habilituotais fakulteto nariais, užimančiais docento pareigas, darbo sutartys gali būti pratęsimos vieneriems metams, bet ne ilgiau kaip dvejiems metams.

Estija

Aukštojo mokslo įstatyme¹⁰ nustatyta, kad aukštųjų mokyklų personalą sudaro profesoriai, lektorai, kiti dėstytojai (dėstantys dvejose pirmosiose studijų pakopose), moksliniai bendradarbiai (33 str.). Šis įstatymas taikomas aukštojo mokslo įstaigoms, nepriklausomai nuo jų nuosavybės formos (1 str. 2 d.). Akademinio personalo pareigybių lygius, priėmimo sąlygas ir procedūrą, reikalavimus nustato darbdavys (33 str. 6 d.). Akademinis personalas atrenkamas viešo konkurso būdu ar, esant pagrįstam reikalingumui, užima pareigas kitais pagrindais, pagal darbdavio nustatytą procedūrą ir sąlygas (34 str. 2 d.). Su akademinio personalo nariu gali būti sudaryta terminuota darbo sutartis iki 5 metų laikotarpiui, jei darbas yra terminuoto pobūdžio (34 str. 3 d.). Siekiant suteikti tvarų užimtumo saugumą, su akademinio personalo nariu gali būti sudaryti iš valstybės biudžeto stabiliai finansuojami nuolatinio pobūdžio darbo santykiai, darbdavio nustatytais sąlygomis ir procedūra (34 str. 4 d.). Darbdavys gali suteikti emerito statusą (est. *emeerituse staatuse*) akademinio personalo nariui, sulaukusiam pensinio amžiaus ir turinčiam darbo toje darbovietėje ilgametį stažą, nustatant emeritui mokamą atlyginimą (36 str. 3 d.). Jei akademinio personalo narys priima emerito statusą, darbdavys turi teisę įprastine tvarka nutraukti buvusią darbo sutartį, kurios pagrindu tas darbuotojas įdarbintas, apie tai įspėjus bent prieš du mėnesius (36 str. 4 d.).

Vyriausybės tvirtinamas Aukštojo mokslo standartas¹¹ nustato bendruosius kvalifikacinius reikalavimus akademiniam personalui, kuriais remdamasis darbdavys formuluoja savo sąlygas (7 str. 1 d.). Šis teisės aktas pensinio amžiaus klausimų nereglamentuoja.

Du didžiausi Estijos universitetai – Tartu universitetas ir Talino technikos universitetas dar prieš daugiau kaip dešimtmetį panaikino anksčiau nustatytas amžiaus ribas savo statuteose. Vietoje to, yra nustatyti veiklos rodiklių reikalavimai, kuriuos būtina įvykdyti sėkmingam darbo vertinimui ir atitikimui vykdomoms pareigoms. Pavyzdžiui, Tartu universiteto vidaus dokumente – universiteto akademinio personalo pareigų apraše¹², patvirtintame universiteto Senato, yra nurodyta, kad socialinių mokslų fakulteto profesorius turi būti sėkmingai vadovavęs ne mažiau kaip dviem doktorantams, per pastaruosius 5 metus dėstęs visų studijų pakopų studentams, rengęs mokomąją

⁸ Закон за Висшето Образование: <https://lex.bg/laws/ldoc/2133647361>

⁹ Кодекс на Труда: <https://lex.bg/bg/laws/ldoc/1594373121>

¹⁰ Kõrgharidusseadus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/119032019012?leiaKehtiv>

¹¹ Kõrgharidusstandard: <https://www.riigiteataja.ee/akt/112072019017?leiaKehtiv>

¹² Academic staff job descriptions:

https://adr.ut.ee/?page=pub_view_dynobj&pid=88569118&tid=69329&u=20230712202046&desktop=57835&r_url=%2F%3Fpage%3Dpub_list_dynobj%26pid%3D%26tid%3D69329%26u%3D20230712202046

medžiagą ir dalyvavęs pedagoginių įgūdžių ar kito profesinio tobulėjimo kursuose ne mažiau kaip 80 valandų trukmės. Panašūs reikalavimai taikomi ir kitų fakultetų profesoriams, lektoriams, kitiems dėstytojams. Vertinimas rengiamas bent kartą per 5 metus¹³. Jei darbuotojas neatitinka pareiginės veiklos reikalavimų, inicijuojamas darbo sutarties nutraukimas (darbuotojas turi apeliacijos teisę). Tartu universiteto vidaus dokumentu yra detalai reglamentuotas ir emerito statusas universitete. Nustatyta, kad profesoriaus emerito titulas suteikiamas universitete dirbančiam profesoriui, kuris sulaukė pensinio amžiaus ir nebetęsia darbo paprastose akademinėse pareigose. Profesoriumi emeritui, dirbusiam universiteto profesoriaus pareigose ne mažiau kaip 10 metų, mokama kas mėnesinė emerito išmoka, kurios dydį kiekvienais finansiniais metais nustato rektorius. Tam, kad įgytų profesoriaus emerito statusą ir susijusias išmokas, darbuotojas turi pateikti atitinkamą prašymą struktūrinio padalinio vadovui, kartu nurodydamas darbo sutarties nutraukimo datą. Jei profesorius emeritas išrenkamas į universiteto akademinės pareigas, emerito išmokų mokėjimas sustabdomas.

Čekija

Aukštojo mokslo įstaigų įstatyme¹⁴ nustatyta, kad aukštosios mokyklos akademinę bendruomenę sudaro akademinis personalas ir studentai (3 str.). Valstybinės aukštosios mokyklos autonomija apima tokias sritis kaip vidinė organizacija, priimamų studentų skaičiaus nustatymas ir priėmimo sąlygos bei sprendimai, akademinio personalo ir kitų darbuotojų įdarbinimo sąlygos ir visuminio personalo skaičiaus nustatymas, habilitacijos ir profesorių skyrimo procedūros, aukštosios mokyklos finansų ir turto vadyba ir t. t. (6 str. 1 d.). Valstybinių aukštųjų mokyklų organizacija ir veikla bei akademinį bendruomenių narių statusas yra nustatomi tų mokyklų vidaus dokumentais (statutais, darbo tvarkomis ir kitais) (6 str. 2 d. ir 17 str.).

Pagal Aukštojo mokslo įstaigų įstatymą, akademinį personalą sudaro profesoriai, docentai, asistentai, kviestiniai profesoriai, lektoriai ir mokslo tyrimų ir plėtros personalas, kurių pareiginė veikla nustatyta darbo sutartimis (70 str. 1 d.). Profesoriaus emerito statusas reguliuojamas aukštosios mokyklos vidaus teisės aktais (70 str. 4 d.).

Europos švietimo sistemų ir politikos informacijos tinklo „Eurydice“ pateiktame Čekijos aukštųjų mokyklų darbo sąlygų apraše nurodyta, kad išėjimo į pensiją klausimai reguliuojami Pensinio draudimo įstatymu, tai yra taikoma visiems šalies gyventojams nustatyta bendra tvarka¹⁵. Čekijoje pensinio amžiaus riba visiems asmenims, gimusiems po 1971 m., yra 65 metai¹⁶.

Valstybinių universitetų, pavyzdžiui, Hradec Kralovės universiteto, Masaryko universiteto, Brno technikos universiteto, Prahos Karolio universiteto statute nurodyta, kad akademinio personalo ir kitų darbuotojų darbo santykiai grindžiami sudarytomis darbo sutartimis. Statutuose taip pat įtvirtintos pagrindinės nuostatos dėl profesoriaus emerito statuso suteikimo.

Prahos Karolio universiteto statute¹⁷ nustatyta, kad profesoriai ir docentai yra įprastai įdarbinami pagal neterminuotą darbo sutartį. Universitete dirbusiam profesoriui, sulaukusiam 65 metų amžiaus, gali būti suteiktas profesoriaus emerito titulas (rektorius sprendimu, pasiūlius fakulteto Mokslo tyrimų tarybai). Jis suteikia garbės statusą, kuris nėra lygiavertis narystei akademinėje bendruomenėje. Profesorius emeritas turi teisę dalyvauti universiteto kūrybinėje veikloje ir tam tikslui naudotis įranga ir informacinėmis technologijomis, taip pat gali pasisakyti universiteto akademinės bendruomenės narių susitikimuose.

¹³ Procedure for certification of academic staff: <https://ut.ee/en/content/regulations-and-documents>

¹⁴ The Higher Education Act:

<https://www.msmt.cz/areas-of-work/tertiary-education/the-higher-education-act?lang=2>

¹⁵ Eurydice – Czech Republic:

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/czech-republic/conditions-service-academic-staff-working-higher>

¹⁶ Czech Republic – old-age pensions: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1106&langId=en&intPageId=4478>

¹⁷ Constitution of CU: <https://cuni.cz/UKEN-625.html>

Brno technikos universiteto statute¹⁸ nustatyta, kad akademinio personalo pareiginė veikla grindžiama sutartais darbo santykiais. Rektorius savo iniciatyva ar dekanas, ar universiteto instituto vadovo siūlymu, pritarus universiteto Mokslo tarybai, gali paskirti emeritu profesorius, kuris dirbo universitete ir jo darbo santykiai baigėsi. Profesorius emeritas nėra akademinės bendruomenės dalimi, tačiau gali dėstyti ir vykdyti kūrybinę veiklą remiantis sutartimi dėl darbo veikų, atliekamų ne darbo santykių sąlygomis.

Masaryko universiteto statute¹⁹ įtvirtinta, kad akademinis darbuotojus su universitetu sieja darbo teisiniai santykiai (angl. *labour-law relationships*). Buvusiems akademiniam darbuotojams, o būtent profesoriams, pasižymėjusiems savo pedagoginiu ir moksliniu indėliu į sėkmingą universiteto veiklą, neeilinė tvarka gali būti suteiktas profesorius emerito statusas. Profesorius emeritas yra universiteto akademinės bendruomenės garbės narys, turintis teisę dalyvauti universiteto veikloje.

Latvija

2003 m. Konstitucinis Teismas nustatė, kad tuo metu Latvijoje galiojęs teisinis reglamentavimas, pagal kurį renkamas pareigas aukštosiose mokyklose užimantys asmenys (profesoriai, docentai, kai kurias administracines pareigas užimantys asmenys) turėjo atsistatydinti, sulaukę 65 metų, prieštarauja Latvijos Konstitucijai²⁰. Taigi, amžiaus riba, nuo kurios aukštųjų mokyklų dėstytojai formaliai privalėtų išeiti į pensiją, Latvijoje šiuo metu neegzistuoja. Tokia situacija, be kita ko, kritikuojama kai kurių tarptautinių institucijų ekspertų, kurių nuomone, minėtos ribos nebuvimas mažina jaunų mokslininkų karjeros pasirinkimų ir planavimo galimybes bei gali kelti iššūkių tinkamam aukštųjų mokyklų žmogiškųjų išteklių planavimui²¹.

Nors amžius, kurio sulaukę akademiniai darbuotojai privalo palikti pareigas aukštosiose mokyklose, Latvijoje nėra nustatytas, tačiau įstatymuose įtvirtintas tam tikras universitetų darbo santykių su išėjusiais į pensiją darbuotojais reglamentavimas. Aukštųjų mokyklų įstatymo 27 straipsnyje nurodyta, kad rektoriai gali sudaryti individualias darbo sutartis su į išėjusiu į pensiją akademinio personalu, numatydami jas finansuoti iš valstybės skiriamų ar kitų lėšų, arba sudaryti sutartis dėl mokslinių tyrimų, nustatydami konkretų atlyginimą už tam tikros apimties darbus pagal darbuotojo kvalifikaciją. Aukštosios mokyklos už ypatingus nuopelnus aukštajam mokslui senatvės pensijos amžiaus²² sulaukusiems profesoriams gali suteikti profesorius emerito garbės vardą.

2018 m. paskelbtos studijos²³ duomenimis, iš 6 ištirtų Latvijos aukštųjų mokyklų penkiose vyresni kaip 65 metų amžiaus profesoriai sudarė nuo 22 iki 51 proc. profesūros, o vienoje aukštojoje mokykloje tokių profesorių nebuvo.

Lenkija

¹⁸ Consolidated version of the Statute of Brno University of Technology:

[https://www.vut.cz/en/board/internal-legislation-but/-d128667/consolidated-version-of-the-statute-of-but-\(since-1-1-2019\)-p163990](https://www.vut.cz/en/board/internal-legislation-but/-d128667/consolidated-version-of-the-statute-of-but-(since-1-1-2019)-p163990)

¹⁹ MU Statutes: <https://www.muni.cz/en/about-us/official-notice-board/mu-statutes>

²⁰ Human Rights Guide. Case No 2002-21-01. Constitutional Court of the Republic of Latvia, 20 May 2003:

<https://www.cilvektiesibugids.lv/en/case-law/case-no-2002-21-01>

²¹ European Commission. Izglītības un zinātnes ministrija. The World Bank. Reform of the Academic Career Model in Latvia: Analysis of Legislation I, 2020, p. 11:

https://www.izm.gov.lv/sites/izm/files/data_content/aki_reforma_latvija-normativa_regulejuma_analize_i_angliski.pdf

²² Senatvės pensijos amžius Latvijoje 2023 m. – 64 metai ir 6 mėnesiai.

Latvija.lv. Portal of State Administration Services. Old-age pension:

<https://latvija.lv/en/PPK/socialie-pakalpojumi/sociala-apdrosinasana/p311/ProcesaApraksts>

²³ Pasaules Bankas konsultāciju pakalpojums par augstāko izglītību Latvijā. Akadēmiskā karjera Latvijā: ziņojums par faktiskā stāvokli, 2018, p. 30:

https://www.izm.gov.lv/lv/pasaules-bankas-petijums/2.2_lv.-acad-careers-status-quo-31jan18-lav_gala1.pdf

2018 m. priėmus naują Aukštojo švietimo ir mokslo įstatymą, akademiniamis darbuotojams taikomos bendrosios įstatymų nuostatos, kuriomis reglamentuojamas senatvės pensijos amžius Lenkijoje (60 metų moterims ir 65 metai vyrams). Senatvės pensijos amžiaus sulaukę darbuotojai gali tęsti darbo santykius, šis amžius savaime nėra pagrindas nutraukti darbo sutartį. Faktiškai aukštųjų mokyklų dėstytojai Lenkijoje dirba daug ilgiau²⁴.

Pažymėtina, kad pagal teisinį reglamentavimą, galiojusį iki 2018 m., buvo numatytas automatinis darbo santykių nutraukimas su pareigas pagal paskyrimą (tai yra, ne darbo sutarties pagrindu) užimančiais aukštųjų mokyklų dėstytojais, sulaukusiais 67 metų amžiaus (70 metų profesorių atveju)²⁵.

Portugalija

Universiteto dėstytojo karjeros įstatymo²⁶ 83 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad universitetų dėstytojai turi teisę išeiti į pensiją pagal bendruosius įstatymus. 2023 m. teisė gauti pensiją be sumažėjimo bendraisiais pagrindais Portugalijoje įgyjama sulaukus 66 metų ir 4 mėnesių (jeigu sukauptas 15 metų socialinio draudimo stažas)²⁷. Tačiau pensijos amžiaus sulaukę dėstytojai neprivalo atsistatydinti, jie gali toliau dirbti iki tam tikro amžiaus limito, kuris yra 70 metų²⁸. Kai dėstytojai atsistatydina, sulaukę šio amžiaus limito, jiems suteikiamas profesoriaus emerito (portugal. *professor jubilado*) vardas (Universiteto dėstytojo karjeros įstatymo 83 str. 2 d.). Profesoriaus emerito vardą turintis asmenys gali būti doktorantų moksliniais vadovais, mokslo laipsnių suteikimo komisijų nariais, moksliniais tyrėjais ir kt. Išimties tvarka, kai tai būtina, atsižvelgiant į jų ypatingą kompetenciją tam tikroje srityje, profesoriaus emerito statusą turintis asmenys gali dėstyti aukštosiose mokyklose, tačiau jų paslaugomis negali būti tenkinami nuolatiniai dėstytojų poreikiai (83 str. 3-4 d.).

Prancūzija

Dekretu yra nustatyta, kad dėstytojų-mokslo tyrėjų (pranc. *enseignants chercheurs*) tarnybinėms pareigoms taikomas visai valstybės tarnybai galiojantis reglamentavimas (6 str.)²⁹. Aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų ministerijos interneto svetainėje yra paaiškinta, kad aukštojo mokslo lygmenyje dėstytojai-mokslo tyrėjai reiškia universitetų dėstytojų žemesniuosius pareigų lygius (*maîtres de conférences*) ir profesorius (*professeurs*)³⁰.

²⁴ European Commission. Eurydice. Poland. Conditions of service for academic staff working in higher education. Retirement and Pensions:

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/poland/conditions-service-academic-staff-working-higher-education>

²⁵ USTAWA z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Art. 127):

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170002183/U/D20172183Lj.pdf>

²⁶ Estatuto da Carreira Docente Universitária:

https://fne.pt/uploads/documentos/1433262954_9365_ECDU_versao_consolidada.pdf

²⁷ Economias. Idade da reforma e penalização por reforma antecipada em 2023:

<https://www.economias.pt/idade-da-reforma-em-2022-e-2023/>

²⁸ European Commission. Eurydice. Portugal. Conditions of service for academic staff working in higher education. Retirement and Pensions:

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/portugal/conditions-service-academic-staff-working-higher-education>

²⁹ Décret n°84-431 du 6 juin 1984 fixant les dispositions statutaires communes applicables aux enseignants-chercheurs et portant statut particulier du corps des professeurs des universités et du corps des maîtres de conférences:

<https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000520453>

³⁰ Ministère de l'Enseignement supérieur – ressources humaines:

<https://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/fr/maitres-de-conferences-et-professeurs-des-universites-recrutement-agregation-detachement-mutation-46265>

Senatvės pensinis amžius valstybės tarnyboje priklauso nuo gimimo datos ir darbo aktyvumo kategorijos. Didžiausia galima asmens amžiaus riba nesekinančio darbo kategorijoje bendruoju atveju yra 67 metai, su galimybe tam tikrais atvejais pratęsti iki 70 metų. Aktyvios (labiau sekinančio pobūdžio darbo) kategorijos bendruoju atveju didžiausia galima asmens amžiaus riba yra 62 metai, su galimybe tam tikrais atvejais pratęsti darbinę veiklą iki maksimalios 67 metų amžiaus ribos³¹.

Normandijos Ruano universiteto interneto svetainėje pateikta išsami informacija apie universiteto bendruomenės narių išėjimo į senatvės pensiją amžiaus ribas ir susijusias sąlygas ir išlygas³². Bendruoju atveju nurodytas didžiausias ribinis asmens amžius, iki kurio galima tęsti darbinę veiklą yra 67 metai (gimusiems 1955 m. ir vėliau). Tiems, kas gimę iki 1951 m. liepos 1 d., tokia riba yra 65 metai amžiaus. Tam tikrose galimose išlygose paminėta, kad universiteto profesoriaus darbinę veiklą gali būti pratęsiama iki rugpjūčio 31 d. po to, kai sukako 68 metai amžiaus ir, esant naudos faktoriui, tęsiama ir po to.

Švietimo kodekso³³ L952-10 straipsnis įtvirtina tam tikras konkrečias universitetų profesorių maksimalias leidžiamas amžiaus ribas, o būtent 67 metų amžių, pretenduojant į nacionalinę instituciją, sprendžiančią dėstytojų-mokslo tyrėjų kvalifikacijos pripažinimo klausimus. Išlygą sudaro Prancūzijos kolegija, kurios atveju paminėta profesorių amžiaus riba yra 73 metai.

Vadovaujantis Švietimo kodekso L952-11 straipsnio nuostatomis, emerito titulas (*l'éméritat*) universiteto profesoriui (*professeur*), išėjusiam į senatvės pensiją, suteikiamas sudarant su juo laisvanorišką bendradarbiavimo sutartį. Įstatymo įgyvendinamajame dekrete detalizuota, kad emerito titulas suteikiamas universiteto nustatomam laiko terminui, neviršijančiam 5 metų, su dviejų pratęsimų galimybe³⁴. Profesoriui emeritui nesuteikiama teisė dalyvauti kokiuose nors su rinkimais ar vadovavimu susijusiuose reikaluose ir jų nesaisto pavaldumo santykiai. Paminėtina, kad tam tikrais (nurodytais dekrete) savo darbo pasiekimais pasižymėjusiems profesoriams emerito statusas suteikiamas automatiškai. Atitinkamame dekrete tokiais pasiekimais nurodomos įvairios laimėtos premijos, prizai (iš viso yra 19 punktų sąrašas), pavyzdžiui, Nobelio premija, CNRS inovacijų medalis ir kt. Be to, dekrete nustatyta emerito titulo suteikimo galimybė (iki 5 metų terminui, su leidžiamais dviem pratęsimais) ir pensinio amžiaus sulaukusiems žemesniųjų pareigų lygių universitetų dėstytojams (*maîtres de conférences*)³⁵.

Rumunija

2023 m. priimtas naujas Aukštojo mokslo įstatymas³⁶, kurio nuostatos bus taikomos nuo naujų akademinį metų (įstatymas įsigalios 2023 m. rugsėjo 3 d.).

Minėto įstatymo 219 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad aukštųjų mokyklų dėstytojai ir mokslininkai (tyrėjai) atsistatydina, kai jiems sueina 65 metai. Dėstytojo prašymu jo atsistatydinimas gali būti atidėtas iki akademinį metų, kurių metu dėstytojui sukako 65 metai, pabaigos.

Valstybinės, privačios ar konfesinės aukštosios mokyklos Senatas, vadovaudamasis profesinės veiklos rezultatų ir finansinės situacijos kriterijais, gali nuspręsti, kad dėstytojo ar mokslininko veikla bus tęsiama po atsistatydinimo, sudarius su juo 1 metų trukmės terminuotą darbo sutartį, kuri gali būti kasmet pratęsiama, netaikant amžiaus limito (219 str. 2 d.).

³¹ *Direction de l'information légale et administrative*:

<https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F12395#:~:text=Vous%20pouvez%20demander%20%C3%A0%20travailler,elle%20doit%20motiver%20son%20refus.>

³² *Université de Rouen Normandie – La pension de retraite*:

<https://communaute-universitaire.univ-rouen.fr/la-pension-de-retraite-151887.kjsp>

³³ *Code de l'éducation*: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071191/

³⁴ *Décret n°84-431 du 6 juin 1984 fixant les dispositions statutaires communes applicables aux enseignants-chercheurs et portant statut particulier du corps des professeurs des universités et du corps des maîtres de conférences*: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000520453>

³⁵ *Ten pat.*

³⁶ *Legea învătământului superior nr. 199/2023*: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/271898>

Aukštojo mokslo įstatymo 219 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad išimties tvarka, jeigu aukštojoje mokykloje trūksta dėstytojų ar mokslininkų, gali būti nesilaikoma šio straipsnio 1 dalies nuostatų, tai yra, 65 metų sulaukusiems dėstytojams ir mokslininkams, remiantis aukštosios mokyklos senato patvirtintais kasmetinio akademinės veiklos vertinimo kriterijais, gali būti leista tęsti veiklą (neatsistatydinant).

Asmenims, sulaukusiems atsistatydinimo amžiaus, aukštosios mokyklos Senatas už pasiekimus dėstytojo ar mokslininko veikloje gali suteikti profesoriaus emerito garbės vardą (219 str. 4 d.).

Bendrasis senatvės pensijos amžius Rumunijoje yra 65 metai (moterims jis kol kas mažesnis, tačiau laipsniškai didinamas ir 65 metų ribą pasieks 2030 m.)³⁷.

Slovakija

Pagal Aukštųjų mokyklų įstatymo³⁸ 77 straipsnį, darbo santykiai su aukštųjų mokyklų dėstytojais baigiasi akademinį metų, kurių metu jiems sukanka 70 metų, pabaigoje, jeigu šie santykiai nepasibaigia anksčiau Darbo kodekse numatytais pagrindais. Rektorius arba dekanas gali sudaryti su asmeniu, turinčiu daugiau kaip 70 metų, darbo sutartį dėl aukštosios mokyklos dėstytojo pareigų atlikimo, tačiau ne ilgesniam kaip 1 metų laikotarpiui. Tokia sutartis gali būti sudaroma pakartotinai. Jeigu 70 metų sukanka asmeniui, kuris vykdo rektoriaus ar dekanato pareigas, darbo santykiai su juo pasibaigia, kai baigiasi rektoriaus ar dekanato įgaliojimų terminas.

70 metų sulaukusiam asmeniui, kuris baigė darbo santykius su universitetu profesoriaus statusu ir tęsia mokslinę bei pedagoginę veiklą, už didelius nuopelnus mokslo ir švietimo srityje rektorius gali suteikti profesoriaus emerito garbės vardą. Pagal savo vidaus nuostatus, aukštosios mokyklos gali profesoriams emeritams leisti dalyvauti tiriamojoje ir kitoje veikloje (Aukštųjų mokyklų įstatymo 78 str.).

Pažymėtina, kad bendrasis senatvės pensijos amžius Slovakijoje yra 64 metai. Nuo 2024 m. jis bus ne fiksuotas, o susietas su vidutine tikėtina gyvenimo trukme ir, kaip numatoma, augs 1–2 mėnesiais kasmet. Šis pokytis neliēs iki 1967 m. gimusių asmenų, kuriems ir toliau bus taikomas 64 metų senatvės pensijos amžius³⁹.

Slovėnija

1993 m. Aukštojo mokslo įstatyme buvo įtvirtinta nuostata, pagal kurią aukštųjų mokyklų dėstytojai turėjo atsistatydinti, sulaukę 65 metų amžiaus. Slovėnijos Konstitucinis teismas 1995 m. šią nuostatą panaikino, pripažindamas, kad dėstytojų atsistatydinimo klausimus turi savarankiškai spręsti universitetai⁴⁰.

2012 m. priimtas Viešųjų finansų subalansavimo įstatymas⁴¹, kuriuo viešosiose aukštosiose mokyklose dirbantiems dėstytojams tam tikromis sąlygomis vėl taikomas privalomas atsistatydinimas. Pagal minėto įstatymo 188 straipsnį, darbo sutartis su viešojo sektoriaus darbuotojais nutraukiama, kai jiems sukanka Pensijų ir neįgalumo draudimo įstatyme (27 str. 4 d.) numatytas amžius, suteikiantis teisę į senatvės pensiją⁴². Vis dėlto, siekiant užtikrinti sklandų darbo

³⁷ European Commission. *Employment, Social Affairs & Inclusion. Romania - Old-age pensions*: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1126&langId=en&intPageId=4754>

³⁸ *Zákon o vysokých školách a o změně a doplnění některých zákonů*: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2002-131>

³⁹ *Lockton. Slovakia reforms its pension system*: <https://globalnews.lockton.com/slovakia-reforms-its-pension-system/>

Slovakia Garant. Pension reform in Slovakia: <https://sloviagarant.com/en/pension-reform-in-slovakia/>

⁴⁰ *Age Retirement in the Slovenian Academic Community*: <https://starostsimpozij.wordpress.com/program/programme-wednesday/age-retirement/>

⁴¹ *Zakon za uravnoteženje javnih financ (ZUJF)*: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6388>

⁴² Pensijų ir neįgalumo draudimo įstatymo 27 straipsnio 4 dalyje nurodytas amžius yra 60 metų, jeigu yra išdirbta 40 metų (vyrų atveju) ar 38 metai (moterų atveju). Jeigu darbo stažas yra trumpesnis, teisė gauti senatvės pensiją įgyjama vėliau.

procesą, tarp darbdavio ir darbuotojo gali būti sudaryta sutartis dėl darbo santykių pratęsimo, kuri turi būti terminuota.

Suomija

Pagal Universitetų įstatymą⁴³, universitetuose dirba profesoriai, kiti dėstytojai ir mokslininkai ir kitas personalas kitokioms užduotims. Reikalavimai kvalifikacijai ir įdarbinimo atrankos procedūra detaliau reglamentuota universitetų darbo tvarkose (31 str.). Personalo darbo santykiai su universitetu grindžiami darbo sutartimis. Pastarųjų nutraukimo ir pabaigos pagrindai reguliuojami Darbo sutarčių įstatymu (32 str.).

Darbo sutarčių įstatyme⁴⁴ nurodyta, kad darbo santykiai nutraukiami pasibaigus kalendoriniam mėnesiui, kurio metu darbuotojas sulaukia senatvės pensijos amžiaus, jei darbuotojas ir darbdavys nesusitaria dėl darbo santykių pratęsimo. Asmenims, gimusiems 1957 m. ir anksčiau, senatvės pensijos amžiaus riba yra 68 metai, tiems, kas gimė 1958–1961 m. laikotarpiu, amžiaus riba yra 69 metai, o gimusiems 1962 m. ir vėliau, senatvės pensijos amžiaus riba yra 70 metų (1a str.).

Švedija

Dėl valstybės mokamos (nacionalinės) senatvės pensijos (visos ar dalies) mokėjimo galima kreiptis nuo 63 metų (tačiau kuo vėliau prašoma mokėti šią pensiją, tuo ji yra didesnė). Teisė dirbti Švedijoje ginama iki 69 metų⁴⁵, o pasibaigus mėnesiui, kurio metu darbuotojas sulaukė šio amžiaus, jis gali būti atleistas darbdaviui nenurodant jokių atleidimo motyvų. Tačiau, darbdaviui ir darbuotojui susitarus, darbo santykiai gali būti tęsiami⁴⁶.

Šis reglamentavimas taikomas ir akademiniam darbuotojams. Pastebima, kad universitetų dėstytojai Švedijoje dirba sąlyginai ilgai. Pavyzdžiui, 2021 m. vidutinis atsistatydinusių dėstytojų amžius buvo 67 metai, ir tai buvo profesinė kategorija, kurios atstovai vėliausiai išeina į pensiją, lyginant su visomis kitomis profesijomis⁴⁷.

Švedijos universitetai gali savarankiškai nustatyti savo politiką dėl vyresnių nei 69 metai darbuotojų įdarbinimo. Kai kurie iš jų šiuo klausimu yra patvirtinę specialius dokumentus (gaires, taisykles, reglamentus).

Pavyzdžiui, Upsalos universiteto patvirtintose Gairėse⁴⁸ nurodyta, kad nuo 2023 m. visos neterminuotos darbo sutartys šiame universitete baigiasi mėnesio, kurio metu darbuotojui sueina 69 metai, pabaigoje. Tačiau asmuo, turintis 69 metus, gali būti iš naujo įdarbintas universitete, jeigu darbdavys konkrečiu atveju mano, kad tai pageidautina bei pagrįsta, atsižvelgiant į veiklos poreikius, ir yra finansiškai įmanoma. Pavyzdžiui, tai gali būti atvejai, kai reikalingos specifinės darbuotojo žinios ar jo paslaugų laikinai reikia, kol bus priimtas naujas darbuotojas. Sprendžiant dėl 69 metus turinčio asmens įdarbinimo, visada turi būti siekiama balanso tarp žinių ir patirties teikiamos naudos bei poreikio persiorientuoti ir atsinaujinti. Gairėse taip pat nurodoma, kad 69 metų sulaukę asmenys

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2): <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6280>

⁴³ Yliopistolaki: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090558>

⁴⁴ Työsopimuslaki: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010055#L7>

⁴⁵ Iki 2022 m. pabaigos taikyta 68 metų amžiaus riba.

⁴⁶ Pensionsmyndigheten. Plan your pension:

<https://www.pensionsmyndigheten.se/other-languages/english-engelska/english-engelska/plan-your-pension>

Karolinska Institutet. Staff portal. Employment after 69 years of age (info for employees):

<https://staff.ki.se/employment-after-69-years-of-age-info-for-employees>

⁴⁷ Universitetsläraren. University teachers are the last occupational group to retire:

<https://universitetslararen.se/2022/06/22/university-teachers-the-last-to-retire/>

⁴⁸ Guidelines for employment at Uppsala University after the age of 68:

https://www.regler.uu.se/digitalAssets/16/c_16439-1_1-k_guidelines-for-employment-at-uppsala-university-after-the-age-of-68.docx

paprastai įdarbinami ne visam darbo laikui (standartas – 50 proc. įprasto darbo laiko), su jais sudaromos terminuotos darbo sutartys. Jų terminas yra ne ilgesnis kaip 1 metai, o apskritai darbuotojas, sulaukęs 69 metų, paprastai dirba universitete ne ilgiau kaip 2 metus. Buvę Upsalos universiteto profesoriai, asmeniškai pageidaujantys dalyvauti mokslinėje veikloje, gali tai daryti kaip profesoriai emeritai, su kuriais formalūs darbo santykiai nenustatomi.

Stokholmo universiteto Išėjimo į pensiją ir išėjusių į pensiją asmenų įdarbinimo taisyklėse⁴⁹ nurodyta, kad šio universiteto darbuotojai atsistatydina, kai sulaukia 65 metų, tačiau, jeigu nepateikia atsistatydinimo pareiškimo, darbo santykiai su jais trunka iki mėnesio, kurio metu darbuotojui sueina 69 metai, pabaigos. Darbdavys ir darbuotojas, su kuriuo darbo santykiai pasibaigė, gali iš naujo sudaryti darbo sutartį, jeigu universiteto veiklai tai reikalinga. Tokios sutartys yra terminuotos (paprastai pasirašomos ne ilgesniam kaip 12 mėnesių terminui). Pagal jas dirbantiems asmenims taikomi tam tikri ribojimai, susiję su darbo apmokėjimo finansavimo šaltiniais, dėstyimo veikla, vadovavimu doktorantų studijoms.

Vengrija

Pagal Nacionalinio aukštojo mokslo įstatymą⁵⁰, skirtą visiems asmenims ir organizacijoms, dalyvaujančioms aukštojo mokslo veikloje ir jos valdyme, viešojo sektoriaus / valstybės biudžeto lėšomis finansuojamų aukštųjų mokyklų akademinis personalas turi valstybės tarnautojų statusą ir jiems taikomos Valstybės tarnautojų teisinio statuso įstatymo⁵¹ nuostatos. Kitose aukštosiose mokyklose (privačiame sektoriuje) vadovaujamosi Darbo kodeksu (24 str. 4 d.). Aukštojo mokslo įstaigose dėsto jaunesnieji ir vyresnieji lektoriai, docentai, profesoriai (27 str. 1 d.).

Nacionalinio aukštojo mokslo įstatyme nustatyta, kad dėstytojai ir mokslo darbuotojai gali dirbti biudžetinėje aukštojoje mokykloje iki 70 metų amžiaus. Privataus sektoriaus aukštosios mokyklos gali savais organizaciniais teisės aktais nustatyti darbinį amžių, ne mažesnę kaip viešojo sektoriaus aukštosiose mokyklose (31 str. 4 d.). Pagal įstatymą, aukštosios mokyklos vadovo pareigose, pavyzdžiui, rektoriaus ar dekanı, asmuo gali dirbti iki 65 metų amžiaus, suteikiant galimybę užbaigti kadenciją, kurios metu sukako 65 metai (37 str. 1 d.).

Pastarajame įstatyme taip pat įtvirtinta, kad aukštosios mokyklos Senatas gali suteikti profesoriaus emerito titulą profesoriui, kurio darbo santykiai užbaigiami dėl išėjimo į senatvės pensiją. Profesoriaus emerito teises ir pareigas, atlygį ir laiko terminus nustato aukštoji mokykla savo darbo sąlygose (32 str. 1 d.).

Vokietija

Federaliniame Aukštojo mokslo pagrindų įstatyme⁵² nustatyta, kad aukštųjų mokyklų personalą sudaro profesoriai ir jaunesnieji profesoriai, asistentai, dėstytojai specialioms užduotims (42 str.). Profesoriai (vok. *die Professoren*), priimami suteikiant valstybės tarnautojo statusą, įdarbinami terminuotam arba neterminuotam laikotarpiui. Gali būti nustatomas bandomasis laiko terminas (46 str.). Jaunesniųjų profesorių (*Juniorprofessorinnen und Juniorprofessoren*) darbo santykiai forminami dviem etapais, kurių bendra trukmė neviršija 6 metų. Įdarbinimas pratęsiamas antrajam etapui, jei jaunesniojo profesoriaus profesinis tinkamumas įvertinamas teigiamai, o priešingu atveju darbo santykiai gali būti pratęsimi ne ilgesniam kaip vienerių metų terminui (48 str.

⁴⁹ *Stockholm University. Rules for retirement and employment after retirement:*

<https://www.su.se/staff/organisation-governance/governing-documents-rules-and-regulations/personnel/rules-for-retirement-and-employment-after-retirement-1.534564>

⁵⁰ *Törvény a nemzeti felsőoktatásról:* <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100204.tv×hift=20230801>

⁵¹ *Törvény a közalkalmazottak jogállásáról:* <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99200033.tv>

⁵² *Hochschulrahmengesetz:*

<https://www.gesetze-im-internet.de/hrjg/BJNR001850976.html#BJNR001850976BJNG000802310>

1 d.). Kai jaunesniojo profesoriaus statusas yra laikinasis valstybės tarnautojas, taikomos valstybės tarnautojams skirtos įstatymų nuostatos (48 str. 2 d.). Šio įstatymo 49 straipsnis papildomai nurodo, kad universitetų dėstytojams, turintiems valstybės tarnautojo statusą, taikomas federalinis Valstybės tarnybos pagrindų įstatymas (49 str.).

Pagal Federalinio Valstybės tarnybos pagrindų įstatymo⁵³ nuostatas dėl pensinio amžiaus ir išėjimo į pensiją, neterminuotai dirbantys valstybės tarnautojai išeina į pensiją pasibaigus mėnesiui, kurio metu jie sulaukia pensinio amžiaus. Bendruoju atveju, pensinis amžius prasideda sulaukus 67 metų, nebent specialiosios įstatymų nuostatos nustatytų kitokią amžiaus ribą (51 str.). Valstybės tarnautojo prašymu ar, individualiu atveju, valstybės tarnautojui sutikus, išėjimas į pensiją gali būti atidėtas iki 3 metų laikotarpiui, jei tai atitinka tarnybos interesus ir dirbama ne mažiau kaip pusę įprastinės darbo savaitės (53 str. 1 d.).

Atskirų federalinių žemių detalesniuose Valstybės tarnybos įstatymuose taip pat nustatyti valstybės tarnautojų išėjimo į pensiją pagrindai. Pavyzdžiui, Badeno-Viurtembergo žemės Valstybės tarnybos įstatyme⁵⁴ nurodyta, kad neterminuotai įdarbinti valstybės tarnautojai išeina į pensiją pasibaigus mėnesiui, kurio eigoje jie sulaukia 67 metų amžiaus (36 str. 1 d.). Jei tai reikalinga tarnybos interesams, galimas atidėjimas iki vienerių metų terminui, bet ne ilgiau kaip iki mėnesio, kurio metu valstybės tarnautojas sulaukia 70 metų amžiaus, pabaigos (39 str.). Šiaurės Reino-Vestfalijos žemės Valstybės tarnautojų įstatyme⁵⁵ įtvirtinta, kad neterminuotai ir terminuotai dirbantys valstybės tarnautojai išeina į pensiją pasibaigus mėnesiui (valstybinių mokyklų atveju – semestru), kurio metu jie sulaukia pensinio amžiaus – 67 metų (bendruoju atveju) (31 str. 1 d.). Jei to reikia tarnybos interesais, valstybės tarnautojo prašymu, galimas išėjimo į pensiją atidėjimas iki 3 metų laikotarpiui, bet ne ilgiau kaip iki mėnesio, kurio eigoje sulaukiama 70 metų amžiaus, pabaigos (32 str. 1 d.).

Paminėtina, kad valstybinės ir valstybės pripažįstamos aukštosios mokyklos ir mokslinių tyrimų institutai gali sudaryti su savo moksliniais darbuotojais (ne profesoriais ar jaunesniaisiais profesoriais) ir terminuotas akademinio darbo sutartis pagal federalinį Akademinių terminuotų sutarčių įstatymą⁵⁶. Šis įstatymas pensinių klausimų nereglamentuoja⁵⁷.

Parengė
Informacijos ir komunikacijos departamento
Tyrimų skyriaus
Vyresnysis patarėjas
Vidmantas Punelis
Tel. (8 5) 239 6186, el. p. vidmantas.punelis@lrs.lt

Patarėja
Dainora Valiukaitė
Tel. (8 5) 239 6187, el. p. dainora.valiukaite@lrs.lt

⁵³ Bundesbeamtengesetz: https://www.gesetze-im-internet.de/bbg_2009/

⁵⁴ Landesbeamtengesetz:

<https://www.landesrecht-bw.de/jportal/?quelle=jlink&query=BG+BW&psml=bsbawueprod.psml&max=true&aiz=true#jlr-BGBW2010V18P36>

⁵⁵ Gesetz über die Beamtinnen und Beamten des Landes Nordrhein-Westfalen:

https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_text_anzeigen?v_id=61020160704140450650

⁵⁶ Gesetz über befristete Arbeitsverträge in der Wissenschaft:

<https://www.gesetze-im-internet.de/wisszeitvg/BJNR050610007.html>

⁵⁷ Wissenschaftszeitvertragsgesetz:

https://www.bmbf.de/bmbf/de/forschung/wissenschaftlicher-nachwuchs/wissenschaftszeitvertragsgesetz/wissenschaftszeitvertragsgesetz_node.html

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija.

Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą.

Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.

© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2023